

“Je ziet niet wanneer de patiënt nog bij ons is en wanneer niet meer”: zo verloopt het afscheid bij euthanasie

Vorig jaar werd in België ongeveer 3.300 keer euthanasie uitgevoerd. Steeds meer mensen wonen er één bij van een vriend of familielid. Hoe verloopt dat proces? En wat moeten vrienden of familieleden zich daarbij voorstellen? “Het gaat veel sneller dan de mensen verwachten”, vertelt ervaren LEIF- en huisarts François Pauwels, die stap voor stap uitlegt hoe een euthanasie in zijn werk gaat.

Ariane De Borger 13-02-24, 13:56 Laatste update: 13-02-24, 15:43

Wat kan en niet kan [als je euthanasie wil aanvragen](#), welke stappen je daarvoor moet zetten: daar raken we stilaan mee vertrouwd. Maar hoe zo'n euthanasie praktisch in zijn werk gaat en wat familieleden en vrienden zich daarbij moeten voorstellen, is minder duidelijk. Dat maakt dat nogal wat mensen zich ongemakkelijk voelen als een familielid of vriend hen uitnodigt om aanwezig te zijn als hij of zij gaat overlijden.

Lees ook

[De man van Anne lijdt aan Lewy body dementie. “Shit”, dacht ik. Dit is echt wat anders dan een slecht geheugen”](#)

“Alleen ik en jij, dokter”

Onnodig, vindt huisarts François Pauwels, die als LEIF-arts (*LevensEinde InformatieForum, red.*) geregeld zelf euthanasie uitvoert en collega's bijstaat die een beroep doen op zijn jarenlange ervaring. Hij raadt mensen die euthanasie vragen aan om hun naaste familieleden en vrienden persoonlijk uit te nodigen.

“Als mensen vragen naar euthanasie willen ze daar vaak in eerste instantie niemand bij. ‘Alleen ik en jij, dokter.’ Ik probeer hen tot andere gedachten te

brenge. Het gaat tenslotte om de laatste momenten die ze op deze planeet gaan meemaken. Niet alleen voor hen, maar ook voor wie hen lief is, is het de laatste mogelijkheid om nog iets te zeggen, om afscheid te nemen. Die kans wil je toch niet onbenut laten? Ik merk dat de meeste patiënten dat dan wel inzien en hun naasten toch vragen om hun laatste ogenblikken bij te wonen."

Wil je elke dag de Luchtnieuws nieuwsbrief van HLN ontvangen via e-mail?

VERSTUUR

Iedereen mag erbij zijn, van een kind van 3 tot iemand van 103. Natuurlijk zal een kind verdrietig zijn, maar dat zal het ook zijn als het er niet bij is

Dr. François Pauwels

"Eén seintje is voldoende"

"Na de wettelijke procedure is het tijd voor een finaal gesprek met de patiënt, liefst in aanwezigheid van zijn naasten. Ik vertel hem dan dat alles in orde is en dat de euthanasie uitgevoerd kan worden zodra hij dat vraagt. De afspraak moet duidelijk zijn dat alleen hijzelf om euthanasie mag vragen en het tijdstip met mij kan afspreken. Zelf zal ik euthanasie niet meer ter sprake brengen en evenmin ingaan op verzoeken van anderen dan hemzelf. 'De bal ligt in het kamp van de patiënt.'"

"Tijdens dat gesprek geef ik zonder verplichting twee adviezen mee. Het eerste: leef! Geniet van wat nog kan en wees zo weinig mogelijk bezig met euthanasie. Dat is niet nodig, want één seintje is voldoende: daar kunnen mijn patiënten honderd procent op rekenen. (*glimlacht*) Wel liefst niet om drie uur 's nachts."

“Het tweede advies is: neem afscheid. Neem afscheid van je naasten en hechte vrienden. De reactie is vaak: ‘Ja maar, iedereen weet het al.’ Maar er is een groot verschil tussen denken en spreken over euthanasie en de beslissing nemen tot euthanasie. Zulke afscheidsgesprekken onder vier ogen duren best niet lang en kunnen eindigen met: ‘Je mag daarbij zijn.’”

“Iedereen mag erbij zijn als zo’n euthanasie uitgevoerd wordt, van een kind van drie tot iemand van 103. Natuurlijk zal een kind verdrietig zijn, maar dat zal het ook zijn als het er niet bij is. En het is minder traumatisch dan iemand op de hoogte te brengen dat iemand overleden is zonder dat je afscheid kon nemen. Wie beter niet bij een euthanasie aanwezig zijn, zijn mensen met een mentale beperking die mogelijk geen goed besef hebben van wat eeuwigheid is.”

(Lees verder onder de foto)

© Shutterstock / megaflopp

Geen medische poespas

“Op de dag van de euthanasie zelf laat je je als arts best bijstaan door iemand, is mijn persoonlijke ervaring. Zelf vraag ik altijd één van de verpleegkundigen uit ons Omega-team mee (*dr. Pauwels is teamarts van het Omega-team voor palliatieve zorg, red.*). Als er dan iets onverwachts gebeurt, dan kan die ingrijpen, zodat de euthanasie verder sereen kan verlopen. Dat is voor mij heel

belangrijk: dat de euthanasie sereen en honderd procent perfect uitgevoerd wordt.”

“Het is een ritueel voor mij. Ik kom stipt op tijd en ga dan altijd eerst de patiënt begroeten. Een euthanasie is een contract tussen dokter en patiënt. Ik vraag dan of hij er klaar voor is. Tot nu toe heb ik altijd een ‘ja’ gehoord. Nadien pas richt ik me tot de andere aanwezigen. Ik stel mezelf voor en leg uit waarom de patiënt voor euthanasie heeft gekozen. Zonder medische poespas, gewoon waarom hij verder leven niet draaglijk vindt. Dit zeg ik er altijd bij: ‘En jullie hebben met die beslissing niets te maken.’”

“Dat klinkt misschien hard, maar ik wil daarmee duidelijk maken dat het de keuze van de patiënt is en dat niemand daardoor met een schuldgevoel moet achterblijven. In de zin van: ‘Misschien had hij nog wat langer willen blijven leven als ik zus of zo zou hebben gedaan.’”

Er hangt dan per definitie een geladen, emotionele sfeer en die kunnen mensen beter aan als ze weten wat er gaat gebeuren.

Dr. François Pauwels

“Daarna vraag ik de mensen om ons alleen te laten met de patiënt, zodat we in alle rust kunnen prikken om het infuus aan te brengen, waarmee we later de euthanaserende vloeistof intraveneus kunnen toedienen. Als het infuus geplaatst is, mogen de mensen weer binnen en ga ik even weg met de collega-arts of verpleegkundige om de euthanatica aan te maken.”

“Als ik weer terugkom, vertel ik hoe de euthanasie gaat verlopen. Er hangt dan per definitie een geladen, emotionele sfeer en die kunnen mensen beter aan als ze weten wat er gaat gebeuren. Ik vertel dan ook dat het veel sneller gaat gaan dan ze denken.”

In een diepe slaap

“Dan vraag ik een laatste keer aan de patiënt of hij wil dat ik de euthanasie uitvoer. Indien het antwoord ja is, wens ik hem een goeie reis. Vanaf het moment dat ik de euthanasievloeistof langzaam begin in te spuiten, valt de patiënt in slaap. Die slaap wordt hoe langer hoe dieper en op een bepaald moment is die zo diep dat hij niet meer ademt. Dat speelt zich allemaal af op nog geen twee minuten tijd. Een vijftal minuten later zal ook zijn hart stoppen. Ik wacht dan nog even en controleer dan of hij overleden is. Zodra ik daarmee klaar ben, zeg ik dat hij overleden is, dat hij een natuurlijke dood gestorven is.”

“Je ziet geen overgang tussen de patiënt die nog bij ons is, hoort, ziet, voelt, spreekt en de patiënt die nadien overleden is. Daarna verdwijnt de kleur, hij wordt bleek, de neus wordt wat scherper. Meestal vertel ik dan nog iets over rouw en dat iedereen zijn eigen manier heeft om daarmee om te gaan. Daarna ga ik de papieren invullen en wil ik graag iets drinken.”

“Om te besluiten: voor mij dient een euthanasie perfect uitgevoerd te worden. In de eerste plaats voor de betrokkene zelf. Het is een emotionele, diepmenselijke gebeurtenis die in ieders geheugen gegrift blijft en hulp kan bieden aan een goede rouw.”